
Tattva Bodha

తత్వబోధః

Document Information

Text title : Tattvabodha

File name : tattvabodha.itx

Category : major_works, shankarAcharya

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Adi Shankaracharya

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Translated by : -

Description-comments : Prakarana granths (elementary text)

Latest update : June 19, 2003, September 9, 2019

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

తత్త్వబోధః

శ్రీశక్కురభగవత్పాదాచార్యప్రణీతః

INVOCATION

వాసుదేవేన్ద్రయోగీన్ద్రం నత్వా జ్ఞానప్రదం గురుమ్ ।
ముముక్షూణాం హితార్థాయ తత్త్వబోధోభిధీయతే ॥

సాధనచతుష్టయసమ్పన్నాధికారిణాం మోక్షసాధనభూతం
తత్త్వవివేకప్రకారం వక్ష్యామః ।

౧ SADHANA CHATUSHTAYA (The four-fold qualifications)

సాధనచతుష్టయం కిమ్ ?

నిత్యానిత్యవస్తువివేకః ।

ఇహాముత్రార్థఫలభోగవిరాగః ।

శమాదిషట్కసమ్పత్తిః ।

ముముక్షుత్వం చేతి ।

౧.౧ VIVEKA (Discrimination)

నిత్యానిత్యవస్తువివేకః కః ?

నిత్యవస్తైకం బ్రహ్మ తదవ్యతిరిక్తం సర్వమనిత్యమ్ ।

అయమేవ నిత్యానిత్యవస్తువివేకః ।

౧.౨ VAIRAGYA (Dispassion)

విరాగః కః ?

ఇహస్వర్గభోగేషు ఇచ్ఛార్హాహిత్యమ్ ।

౧.౩ SHATKA SAMPATTI

శమాదిసాధనసమ్పత్తిః కా ?

శమో దమ ఉపరమస్తితిక్షా శ్రద్ధా సమాధానం చ ఇతి ।

౧.౩.౧ SAMA

శమః కః ?

మనోనిగ్రహః ।

౧.౩.౨ DAMA

దమః కః ?

చక్షురాదిబాహ్యేన్ద్రియనిగ్రహః ।

౧.౩.౩ UPARAMA OR UPARATI

ఉపరమః కః ?

స్వధర్మానుష్ఠానమేవ ।

౧.౩.౪ TITIKSHA

తితిక్షా కా ?

శీతోష్ణసుఖదుఃఖాదిసహిష్ణుత్వమ్ ।

౧.౩.౫ SHRADDHA

శ్రద్ధా కీదృశీ ?

గురువేదాన్తవాక్యాదిషు విశ్వాసః శ్రద్ధా ।

౧.౩.౬ SAMADHANA

సమాధానం కీమ్ ?

చిత్తైకాగ్రతా ।

౧.౪ MUMUKSHUTVAM

ముముక్షుత్వం కీమ్ ?

మోక్షో మే భూయాద్ ఇతి ఇచ్ఛా ।

ఏతత్ సాధనచతుష్టయమ్ ।

తతస్తత్త్వవివేకస్యాధికారిణో భవన్తి ।

౨ TATTVA VIVEKA (Enquiry into Truth)

తత్త్వవివేకః కః ?

ఆత్మా సత్యం తదన్యత్ సర్వం మిథ్యేతి ।

ఆత్మా కః ?

స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరాద్యవ్యతిరిక్తః పంచాకోశాతీతః నన్

అవస్థాత్రయసాక్షీ సచ్చిదానందస్వరూపః నన్

యస్తీష్ఠతి స ఆత్మా ।

౨.౧ THE FIVE SHEATHS (Pancha Kosa)

౨.౨ SHARIRA TRAYA (The Three Bodies)

౨.౩ AVASTHA TRAYA (The Three States)

౨.౪ SATCHIDANANDA SVARUPA (Existence-Knowledge-Bliss)

౩ STHULA-SUKSHMA-KARANA SHARIRAS (Sharira-Traya)

౩.౧ STHULA SHARIRA

స్థూలశరీరం కిమ్ ?

పంచీకృతపంచమహాభూతైః కృతం సత్కర్మజన్యం

సుఖదుఃఖాదిభోగాయతనం శరీరమ్

ఆస్తి జాయతే వర్ధతే విపరిణమతే అపక్షీయతే వినశ్యతీతి

షడ్వికారవదేతత్స్థూలశరీరమ్ ।

3.౨ SUKSHMA SHARIRA

సూక్ష్మశరీరం కిమ్ ?

అపంచీకృతపంచమహాభూతైః కృతం సత్కర్మజన్యం

సుఖదుఃఖాదిభోగసాధనం

పంచుజ్ఞానేన్ద్రియాణి పంచుకర్మేన్ద్రియాణి పంచుప్రాణాదయః

మనశ్చైకం బుద్ధిశ్చైకా

ఏవం సప్తదశాకలాభిః సహ యత్తిష్ఠతి తత్సూక్ష్మశరీరమ్ ।

3.౨.౧ nANA INDRIYAS (Organs of Perception)

శ్రోత్రం త్వక్ చక్షుః రసనా పూణమ్ ఇతి పంచుజ్ఞానేన్ద్రియాణి ।

శ్రోత్రస్య దిగ్దేవతా ।

త్వచో వాయుః ।

చక్షుషః సూర్యః ।

రసనాయా వరుణః ।

పూణస్య అశ్వినౌ ।

ఇతి జ్ఞానేన్ద్రియదేవతాః ।

శ్రోత్రస్య విషయః శబ్దగ్రహణమ్ ।

త్వచో విషయః స్పర్శగ్రహణమ్ ।

చక్షుషో విషయః రూపగ్రహణమ్ ।

రసనాయా విషయః రసగ్రహణమ్ ।

పూణస్య విషయః గన్ధగ్రహణమ్ ఇతి ।

3.౨.౨ KARMA INDRIYAS (Organs of Action)

వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాసీతి పంచుకర్మేన్ద్రియాణి ।

వాచో దేవతా వహ్నిః ।

హస్తయోరిన్ద్ర్యః ।

పాదయోర్విన్ద్ర్యః ।

పాయోర్మృత్యుః ।

ఉపస్థస్య ప్రజాపతిః ।
 ఇతి కర్మేన్ద్రియదేవతాః ।
 వాచో విషయః భాషణమ్ ।
 పాణ్యోర్విషయః వస్తుగ్రహణమ్ ।
 పాదయోర్విషయః గమనమ్ ।
 పాయోర్విషయః మలత్యాగః ।
 ఉపస్థస్య విషయః ఆనంద ఇతి ।

3.3 KARANA SHARIRA

కారణశరీరం కిమ్ ?

అనిర్వాచ్యానాద్యవిద్యారూపం శరీరద్యయస్య కారణమాత్రం
 సత్స్వరూపాఽజ్ఞానం నిర్వికల్పకరూపం యదస్తి తత్కారణశరీరమ్ ।

౪ AVASTHA TRAYA (The Three States)

అవస్థాత్రయం కిమ్ ?

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాః ।

౪.౧ JAGRAT AVASTHAA (Waking State)

జాగ్రదవస్థా కా ?

శ్రోత్రాదిజ్ఞానేన్ద్రియైః శబ్దాదివిషయైశ్చ జ్ఞాయతే ఇతి యత్
 సా జాగ్రదవస్థా ।

స్థూల శరీరాభిమానీ ఆత్మా విశ్వ ఇత్యుచ్యతే ।

౪.౨ SVAPNA AVASTHA (Dream State)

స్వప్నావస్థా కేతి చేత్ ?

జాగ్రదవస్థాయాం యద్దృష్టం యద్ శ్రుతమ్
 తజ్జనితవాసనయా నిద్రాసమయే యః ప్రపిశ్యుః ప్రతీయతే సా
 స్వప్నావస్థా ।

సూక్ష్మశరీరాభిమానీ ఆత్మా తైజస ఇత్యుచ్యతే ।

౪.3 SUSHUPTI AVASTHA (Deep-sleep State)

అతః సుషుప్త్యవస్థా కా ?

అహం కిమపి న జానామి సుఖేన మయా నిద్రాఽనుభూయత ఇతి
 సుషుప్త్యవస్థా ।

కారణశరీరాభిమానీ ఆత్మా ప్రాజ్ఞ ఇత్యుచ్యతే ।

× PANCHA KOSHAS

పఞ్చ కోశాః కే ?

అన్నమయః ప్రాణమయః మనోమయః విజ్ఞానమయః ఆనందమయశ్చైతి ।

౫.౧ ANNAMAYA KOSHA (Food Sheath)

అన్నమయః కః ?

అన్నరసేనైవ భూత్వా అన్నరసేనైవ వృద్ధిం ప్రాప్య అన్నరూపపుభివ్యాం
యద్విశ్రియతే తదన్నమయః కోశః స్థూలశరీరమ్ ।

౫.౨ PRANAMAYA KOSHA (Vital Air Sheath)

ప్రాణమయః కః ?

ప్రాణాద్యాః పఞ్చవాయవః వాగాదీన్ద్రియపఞ్చకం ప్రాణమయః కోశః ।

౫.౩ MANOMAYA KOSHA (Mental Sheath)

మనోమయః కోశః కః ?

మనశ్చ జ్ఞానేన్ద్రియపఞ్చకం మిలిత్వా యో భవతి స మనోమయః కోశః ।

౫.౪ VIANAMAYA KOSHA (Intellectual Sheath)

విజ్ఞానమయః కః ?

బుద్ధిజ్ఞానేన్ద్రియపఞ్చకం మిలిత్వా యో భవతి స విజ్ఞానమయః కోశః ।

౫.౫ ANANDAMAYA KOSHA (Bliss Sheath)

ఆనందమయః కః ?

ఏవమేవ కారణశరీరభూతావిద్యాస్థమలినసత్త్వం

ప్రియాదివృత్తినహితం సత్ ఆనందమయః కోశః ।

ఏతత్కోశపఞ్చకమ్ ।

౫.౬ PANCHAKOSHATITA

మదీయం శరీరం మదీయాః ప్రాణాః మదీయం మనశ్చ

మదీయా బుద్ధిర్మదీయం అజ్ఞానమితి న్నేనైవ జ్ఞాయతే

తద్యథా మదీయత్వేన జ్ఞాతం కటకకుణ్డల గృహాదికం

స్వస్మాద్భిన్నం తథా పఞ్చకోశాదికం స్వస్మాద్భిన్నమ్

మదీయత్వేన జ్ఞాతమాత్మా న భవతి ॥

౬ ATMAN

ఆత్మా తర్హి కః ?

సచ్చిదానందస్వరూపః ।

సత్కిమ్ ?

కాలత్రయేఽపి తిష్ఠతీతి సత్ ।

చిత్కిమ్ ?

జ్ఞానస్వరూపః ।

ఆనందః కః ?

సుఖస్వరూపః ।

ఏవం సచ్చిదానందస్వరూపం స్వాత్మానం విజానీయాత్ ।

౭ JAGAT (The Universe)

అథ చతుర్వింశతితత్వోత్పత్తిప్రకారం వక్ష్యామః ।

బ్రహ్మశ్రయా సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మికా మాయా అస్తి ।

౭.౧ BRAHMAN

౭.౨ MAYA

౭.౩ CREATION

౭.౩.౧ EVOLUTION OF THE FIVE ELEMENTS

తతః ఆకాశః సమూభతః ।

ఆకాశాద్ వాయుః ।

వాయోస్తేజః ।

తేజస ఆపః ।

అభ్యయః పృథివీ ।

౭.౩.౨ EVOLUTION OF THE SATTVA ASPECT

౭.౩.౨.౧ ORGANS OF PERCEPTION

ఏతేషాం పంచతత్త్వానాం మధ్యే

ఆకాశస్య సాత్వికాంశాత్ శ్రోత్రేన్ద్రియం సమూభతమ్ ।

వాయోః సాత్వికాంశాత్ త్వగిన్ద్రియం సమూభతమ్ ।

అగ్నేః సాత్వికాంశాత్ చక్షురిన్ద్రియం సమూభతమ్ ।

జలస్య సాత్వికాంశాత్ రసనేన్ద్రియం సమూభతమ్ ।

పృథివ్యాః సాత్వికాంశాత్ స్పృశేన్ద్రియం సమూభతమ్ ।

౭.౩.౨.౨ ANTAHKARANA (Mind)

ఏతేషాం పంచతత్త్వానాం సమష్టిసాత్వికాంశాత్

మనోబుద్ధ్యహజ్కార చిత్తాంతఃకరణాని సమూభతాని ।

సంకల్పవికల్పాత్మకం మనః ।

నిశ్చయాత్మికా బుద్ధిః ।

అహంకర్తా అహంకారః ।

చిన్తనకర్తృ చిత్తమ్ ।

మనసో దేవతా చన్ద్రమాః ।

బుద్ధే బ్రహ్మ ।

అహంకారస్య రుద్రః ।

చిత్తస్య వాసుదేవః ।

౭.3.3 EVOLUTION OF THE RAJAS ASPECT

ఏతేషాం పంచుతత్త్వానాం మధ్యే

ఆకాశస్య రాజసాంశాత్ వాగ్నియం సమ్భూతమ్ ।

వాయోః రాజసాంశాత్ పాణీన్ద్రియం సమ్భూతమ్ ।

వస్తేః రాజసాంశాత్ పాదేన్ద్రియం సమ్భూతమ్ ।

జలస్య రాజసాంశాత్ ఉపస్థేన్ద్రియం సమ్భూతమ్ ।

పుథీవ్యా రాజసాంశాత్ గుదేన్ద్రియం సమ్భూతమ్ ।

ఏతేషాం సమష్టిరాజసాంశాత్ పంచప్రాణాః సమ్భూతాః ।

౭.3.౪ EVOLUTION OF THE TAMASIC ASPECT

ఏతేషాం పంచుతత్త్వానాం తామసాంశాత్

పఞ్చీకృతపంచుతత్త్వాని భవన్తి ।

పఞ్చీకరణం కథమ్ ఇతి చేత్ ।

ఏతేషాం పంచమహాభూతానాం తామసాంశస్వరూపమ్

ఏకమేకం భూతం ద్విధా విభజ్య ఏకమేకమర్థం పృథక్

తూష్ణిం వ్యవస్థాప్య అపరమపరమర్థం చతుర్థాం విభజ్య

స్వార్థమన్యేషు అర్థేషు స్వభాగచతుష్టయసంయోజనం కార్యమ్ ।

తదా పఞ్చీకరణం భవతి ।

ఏతేభ్యః పఞ్చీకృతపంచమహాభూతేభ్యః స్థూలశరీరం భవతి ।

ఏవం పిణ్ణబ్రహ్మణ్ణయోరైక్యం సమ్భూతమ్ ।

౮ ISHVARA AND THE ADHISHTHANA DEVATAS

౯ JIVA AND ISHVARA

స్థూలశరీరాభిమాని జీవనామకం బ్రహ్మప్రతిబిమ్బం భవతి ।

స ఏవ జీవః ప్రకృత్యా స్వస్మాత్ ఈశ్వరం భిన్నత్వేన జానాతి ।

అవిద్యోపాధిః సన్ ఆత్మా జీవ ఇత్యుచ్యతే ।

మాయోపాధిః సన్ ఈశ్వర ఇత్యుచ్యతే ।

ఏవం ఉపాధిభేదాత్ జీవేశ్వరభేదదృష్టిః యావత్పర్వంతం తిష్ఠతి

తావత్పర్వంతం జన్మమరణాదిరూపసంసారో న నివర్తతే ।

తస్మాత్కారణాన్న జీవేశ్వరయోర్భేదబుద్ధిః స్వీకార్యాః ।

౧౦ TAT TWAMASI (That Thou Art)

నను సాహంకారస్య కించిజ్ఞస్య జీవస్య నిరహంకారస్య సర్వజ్ఞస్య

ఈశ్వరస్య తత్త్వమసీతి మహావాక్యాత్ కథమభేదబుద్ధిః స్వాదుభయోః

విరుద్ధధర్మాక్రాంతత్వాత్ ।

ఇతి చేన్న । స్థూలసూక్ష్మశరీరాభిమాసీ త్వంపదవాచ్యార్థః ।

ఉపాధివినిర్ముక్తం సమాధిదశాసమ్పన్నం శుద్ధం చైతన్యం

త్వంపదలక్ష్యార్థః ।

ఏవం సర్వజ్ఞత్వాదివిశిష్ట ఈశ్వరః తత్పదవాచ్యార్థః ।

ఉపాధిశూన్యం శుద్ధచైతన్యం తత్పదలక్ష్యార్థః ।

ఏవం చ జీవేశ్వరయో చైతన్యరూపేణాభేదే బాధకాభావః ।

౧౧ JIVANMUKTA

ఏవం చ వేదాంతవాక్యైః సద్గురూపదేశేన చ సర్వేష్యపి

భూతేషు యేషాం

బ్రహ్మబుద్ధిరుత్పన్నా తే జీవన్ముక్తాః ఇత్యర్థః ।

నను జీవన్ముక్తః కః ?

యథా దేహోఽహం పురుషోఽహం బ్రాహ్మణోఽహం శూద్రోఽహమసీతి

దృఢనిశ్చయస్తథా నాహం బ్రాహ్మణః న శూద్రః న పురుషః

కిన్తు అసంగః సచ్చిదానంద స్వరూపః ప్రకాశరూపః సర్వాన్తర్యామి

చిదాకాశరూపోఽసీతి దృఢనిశ్చయ

రూపోఽపరోక్షజ్ఞానవాన్ జీవన్ముక్తః ॥

౧౧.౧ ASANGA (Unattached)

౧౧.౨ SATCHIDANANDA (Existence-Knowledge-Bliss)

౧౧.౩ SARVANTARYAMI (The Indweller of All)

౧౧.౪ CHIDAKASARUPA (Formless Consciousness)

౧౧.౫ APAROKSHA nANA

౧౧.౬ FREEDOM FROM BONDAGE

బ్రహ్మైవాహమసీత్సపరోక్షజ్ఞానేన నిఖిలకర్మబన్ధవినిర్ముక్తః

స్యాత్ ।

కర్మాణి కతివిధాని సనీతి చేత్

ఆగామిసంశ్చితప్రారబ్ధభేదేన త్రివిధాని సన్తి ।

జ్ఞానోత్పత్త్యనంతరం జ్ఞానిదేహకృతం పుణ్యపాపరూపం కర్మ
యదస్తి తదాగామీత్యభిధీయతే ।

సంజ్ఞాతం కర్మ కిమ్ ?

అనన్తకోటిజన్మనాం బీజభూతం సత్ యత్కర్మజాతం పూర్వార్జితం
తిష్ఠతి తత్ సంజ్ఞాతం జ్ఞేయమ్ ।

ప్రారబ్ధం కర్మ కిమితి చేత్ ।

ఇదం శరీరముత్పాద్య ఇహ లోకే ఏవం సుఖదుఃఖాదిప్రదం యత్కర్మ
తత్ప్రారబ్ధం

భోగేన నష్టం భవతి ప్రారబ్ధకర్మణాం భోగాదేవ క్షయ ఇతి ।

౧౨ KARMA

౧౩ FREEDOM FROM BONDAGE

సంజ్ఞాతం కర్మ బ్రహ్మైవాహమితి నిశ్చయాత్మకజ్ఞానేన నశ్యతి ।

ఆగామి కర్మ అపి జ్ఞానేన నశ్యతి కించ ఆగామి కర్మణాం

నలినీదలగతజలవత్ జ్ఞానినాం సమ్మన్తో నాస్తి ।

కించ యే జ్ఞానినం స్తువన్తి భజన్తి అర్చయన్తి తాన్ప్రతి

జ్ఞానికృతం ఆగామి పుణ్యం గచ్ఛతి ।

యే జ్ఞానినం నిన్దన్తి ద్విషన్తి దుఃఖప్రదానం కుర్వన్తి తాన్ప్రతి

జ్ఞానికృతం సర్వమాగామి క్రియమాణం యదవాచ్యం కర్మ

పాపాత్మకం తద్గచ్ఛతి ।

సుహృదః పుణ్యకృతం దుర్హృదః పాపకృత్యం గృహ్లాన్తి ।

తథా చాత్మవిత్సంసారం తీర్త్వా బ్రహ్మానన్దమిహైవ ప్రాప్నోతి ।

తరతి శోకమాత్మవిత్ ఇతి శ్రుతేః ।

తనుం త్యజతు వా కాశ్యాం శ్వపచస్య గృహే౭థ వా ।

జ్ఞానసమ్ప్రాప్తినమయే ముక్తా౭సౌ విగతాశయః । ఇతి స్మృతేశ్వ ।

ఇతి శ్రీశంకరాభగవత్పాదాచార్యప్రణీతః తత్వబోధప్రకరణం సమాప్తమ్ ।

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi

pdf was typeset on March 24, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

